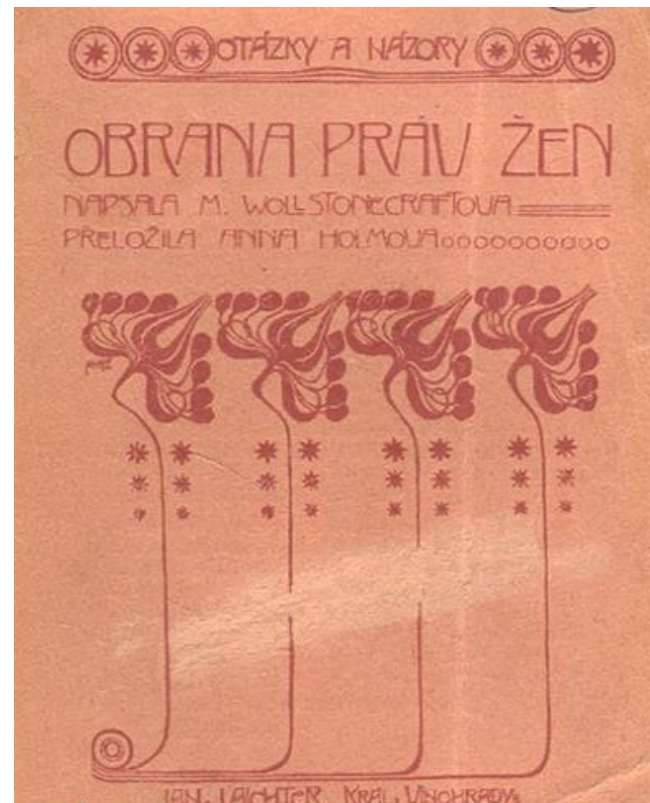

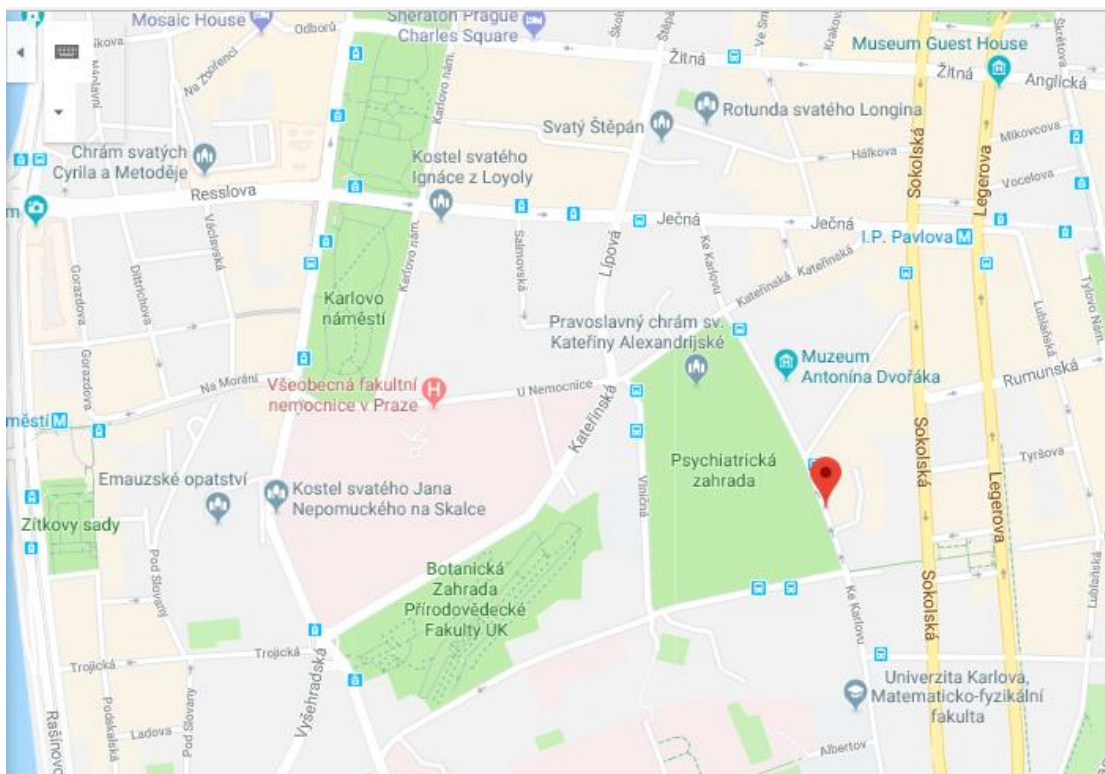
Anna Fischerová, „žena akademicky vzdělaná“

Michal Topor (michal.topor@ipsl.cz)
pracovní prostor –
<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5939>

LA 57/817 1877
Köln
Telephon 1000 und 1101.
-mg-
Mily bratříčku,
když jste mi ještě dosud neposlali peníze, tedy je
^{poskázáte} poslete telegraficky, protože v sobotu ráno chci
jet do Brüsselu, asi 140 marek; raději Fischer než
Fischerová, ač jsem dosud neměla nepřijemnosti. Bydli-
me v Ewig Lampe, tedy tam. Přeptám se každopádně
na poště, nemá-li tam nic. Dosud jsem dostala od
Vás 3 listky. - Helenka se moc zajímá o Tři práce,
máš jí poslat otisk, ať bude sml. Pascha
všem, resp. ukypolheim.
Sestřička.

- Anna Fischerová... **druhá polovina devadesátých let** – Praha, studia na gymnáziu Minerva (vzniklo roku **1890** založeno Spolkem pro ženské studium Minerva, coby první dívčí gymnázium ve střední Evropě, v době Annina studia sídlilo v pavilonech v zahradě u Michnova letohrádku neboli Vily Amerika, od roku 1898 pak ve škole u sv. Štěpána ve Štěpánské ulici)

- spektrum zážitků z té doby lze zatím leda odhadovat – studium, kontakty (učitelé, spolužačky atd.), noviny, časopisy, knihy, divadlo, koncerty atd.
- deník Pavla Fischera – díky Kristýně Dvořáčkové za upozornění na DP Kristiny Vaňkové /Kolín, s. 38 a d.

ředitelem soukromé střední školy Minerva byl v době Annina zdejšího studia **Jiljí Vratislav Jahn**

- Československé studentky let 1890–1930. Almanach na oslavu čtyřicátého výročí založení ženského studia Eliškou Krásnohorskou, red. Albína Honzáková. Praha, Ženská národní rada a Spolek Minerva 1930.
- Milada Sekyrková (ed.): *Minerva 1890–1936. Kronika prvního dívčího gymnázia v habsburské monarchii*. Praha, Karolinum 2016

- první črta v Ženském obzoru – březen 1902, tedy počátkem druhého semestru univerzitního studia
- nebylo to však patrně první Annino veřejné vystoupení – srov. Činnost Slavie za zimní semestr 1901–1902. *Studentské směry* 4, 1902, č. 2, s. 22: na jedné z týdenních schůzí Ženského kroužku „kgyně A. Fischerová“ referovala o článku Dr. K. Schirmmacherové Význam ženy akademicky vzdělané pro ženské hnutí...
- https://de.wikipedia.org/wiki/Käthe_Schirmacher (* romanistka)

- pokračování společné četby počínaje textem:
Pohádka života
 [Ženský obzor 3, 1902, č. 5, červen, s. 69 podepsáno Anna Fišerova] * Babeta Jílková

Společná četba

A. F.: Ženské studium v cizině. *Studentské směry* 5, 1903, č. 4–6, s. 141–146.

A. F.: Lily Braunová: Ženská otázka. *Studentské směry* 5, 1903, č. 4–6, s. 149–149.

aněk
ze.
Činy.

高
高
高

České lidové knihkupectví a antikvariát

Josef Špringer

PRAHA I., nároží Jilské (č. 24) a Karlovy
ulice.

Filialka:

Král. Vinohrady, Purkyňovo náměstí „Na
Valdeku“.

P. T. pánům studujícím vys. škol
pražských doporučuje níže podepsané
knihkupectví svůj hojně zásobený

sklad knih

lékařských, právnických, filosofických,
theologických, technických a sice jak
v českém tak i v cizích jazycích vyda-
ných. Co by na skladě chybělo, obstará
se v krátké době.

Jaroslav Pospíšil,

knihkupectví a nakladatelství
v Praze I., na Perštýně.

Kavárna u Karla IV.

roh Žitné ulice a Karlova nám.

Otevřeno do 2 hod.

200 tu- i cizozemských časopisů.

Plzeňské přímo od čepu.

O hojnou přízeň prosí

Josef Eisenkoll, kavárník.

ra v Praze, „u Štajgrů“.

STUDENTSKÉ SMĚRY

VYCHÁZEJÍ DESETKRÁTE ZA ROK.

REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE 240-III.

ROČNÍK, V. — ČÍSLO 4.—6.

OBSAH:

Na katedře — F. L. Rieger mrtev — Vilém Mrtík studentům — F. Paulsen:
Německé university — A. Lichtwark: Jak se dívati na umělecké dílo? (Dokonč.)
— OBZOR: *Vysoké školy*: Prof. Studnička — Matematika na české universitě
— Pražská universitní knihovna — Výsledek zápisu na české universitě v letním
semestru 1902—3. — Po vzoru berlinském? — Báňská akademie v Příbrami —
Střední školy: Národohospodářská věda a střední škola — Dra. O. Wagnera
»Dvě návrhy« — Ad vocem: »Jak pracovati pro střední školy« — *Studentský
život*: České studentstvo na vřeslovanskou výstavu? — Oslava padesátých narozenin
J. Vrchlického — Pohřeb Riegrův — Spolek pro vystavění Jákadem. Domu —
»Svépomoc« spolek pro započítování zaměstnání nemaj. studujícím — Spolek
českých mediků — Ant. Čížek, klub studentstva rad-pokrokového — »Zora«
v Brně — Almanach Zory — Akad. orchestr v Brně — Dotazníková akce »Zory«
— Moravští studenti — *Z ciziny*: Něco o mladé generaci slovinské — Maďarští
studenti — Z university v Innsbrucku — K studentským nepokojům ve Španělsku
— Ženská studium v cizině — *Literatura*: A. Sova: Ballada o jednom člověku
a jeho radostech — V. Dyk: Buřiči — L. Braunová: Ženská otázka — Dr. Z.
Nejedlý: Dějiny české hudby — P. Schultze-Naumburg: Umění v domácnosti —
Z denníku Amielova — *Umění výtvarné*: České Umění, sedmá výstava »Má-
nessa« — Vývoj impresionismu v malířství a plastice — Výstava vídeňské »Secesse«
r. 1903 — Artemis Colonna — Výstava knižních vazeb. — *Hudba*: Koncerty. —
Divadlo: Opera, Cínchra. — *Pozvánky*: V. Hořínek — Za druhou universitú —
Č. R. S. — Persekuce Rusinů — Schůze hreatských akademiků — K otázce inže-
nýrského titulu — Majales — Úkoly A. Č. S. — Nadace P. Fuchse z Vramholců
— Odborné spolky technické — Kousek pathologie — Strana rad-pokroková —
Krise podpůrných spolků — Universitní místnosti — Droby.

Předplatné na semestr 3 K, pro studenty a učitele (přmo v administraci) 2 K. Jednotlivá čísla po
60 h, pro studenty a učitele (v administraci) po 40 h.

Housle, pařížské smyčce a pouzdra

objednejte jedlině u mistra houslaře a ne pouze u obchodníka.

Opravy,
překlady
odborné.

Bohuslav Lantner,

odborný znalec,

v Praze, na Václavském nám. čís. 22.

Na celé Moravě a ve Slezsku není jediného houslaře.

nova osnovu. S počátku ministr prohlásil, že nebude míti zření k požadavkům posluchačů, pokud nebudou navštěvovati přednášek, pak přece jako moudřejší ustoupil. To jsou asi hlavní důvody studentských bouří ve Španělsku, podřadným pak jest sympathie studentstva k revolucionářství a odpor proti vládě. Důvody tudíž nikoli vědecké, nýbrž politické a propagační. Bouřemi studentskými udržováno bylo v napjetí a rozčilení celé král. španělské. Tím snad dán bude podnět k reorganisaci školství od kořene, a také ta oprava bude v dohledné době provedena.

*

Ženské studium v cizině. Snahy zdvihnout úroveň ženského vzdělání tvoří podstatnou část programu průkopnic emancipace, činných na veřejnosti, ve všech zemích. A z těchto úsilí, vybojovat ženám přístup na vysoké školy, k povoláním, jež podmiňují taková předběžná studia, tvoří zvláštní kapitolu, protože bylo třeba rozvinout nejmocnější energie tímto směrem, neboť byl zde kladen nejdéle a nejpevněji odpor. Všecky argumenty, uváděné proti možnosti osvobození ženy, proti zdárnosti jejího působení mimo kruh rodiny, — ať již s hlediska fyziologického, psychologického, hospodářského, ethického, — ty všecky se spojily, aby zamezily realizaci plánu, který revolucionoval všecky zakořeněné názory. Zbraně a prostředky žen byly petice, provolání, resoluce, — jimi útočily na zákony, tradice, předsudky, chtěje změnu. Celá řada theoretických diskussí, brožurová literatura, uvažující o principech, dotčených tímto faktem, byla vyvolána. Je to jistě významná

kapitola v kulturních dějinách naší doby, význačná tím, jako celé ženské hnutí, že vnitřní a vnější stránka zde tak úzce souvisí, — zde právě o změny, které — v rozvinutých konsekvencích — hluboce zasahují v organism sociální a uplatňují se psychicky. Ovšem, otázka ženského studia bývá přeceňována, vidí-li se v ní kardinální požadavek emancipace, má-li se za to, že vše je rozřešeno a dosaženo, má-li žena možnost maturovat, skládat rigorosa, nabývat doktorátu. — Ale svou zvláštní důležitost má tento zjev. Myslím, že není bez zájmu, orientovat se o stavu studia žen na vysokých školách v různých státech. Pro studentky má to konečně více než theoretický význam. Uvádím Švýcarsko na prvním místě. Ze zemí střední Evropy tomuto státu nejdříve bylo vysloviti své mínění v této otázce.

Již začátkem let čtyřicátých se pokoušely dvě Švýcarky, Josefina Stadlinová a Elisa Siedlerová o přístup na fakultu filosofickou. Roku 64. a 65. dvě Rusky chtěly v Curychu studovat medicinu; jedna z nich dosáhla doktorátu. V následujících letech studovala první Švýcarka lékařství. Ženy bez předběžného vzdělání potom zaplavovaly téměř universitu, — tak že několik studentek podalo žádost, aby maturita byla učiněna podmínkou přípuštění. R. 73 bylo přes 100 studentek, mezi nimi 93 Rusky. (Tyto však byly rozkazem své vlády přinuceny k návratu do vlasti, takže počet studentek se značně zmenšil.) Téhož roku nabyl platnosti zákon, který oběma pohlavím dává stejná práva (pokud jsou občany švýcarskými), a stanoví podmínky pro příslušníky jiných států. Před tím již, r. 71. první Švýcarka obdržela titul doktora medicíny a svolení, provozovat lékařskou praxi. Příkladem university Curyšské následovaly Ženeva, Bern, Neufchâtel, Basilej a Lausanne. Ženy přípuštěny také k akademickým hodnostem. Stále však jsou Švýcarky mezi svými kolegyněmi v minoritě.

V Německu r. 68. Miss Georgina Archer založila ústav, který dle své protektorky, korunní princezny Pruské, nazván »Viktoria-Lyceum«. Úmyslem zakladatelky bylo, ženám v přednáškových cyklech poskytnout vzdělání, poněkud se blížíci universitnímu. Bylo hojně posluchaček, z těch však žádná nespojovala praktické cíle s tímto studiem. Podnik tento působil blahodárně, — stojí však mimo boje, které v dalším rozvoji odstupovaly ženy o své snaze, nabytí na universitě rovného práva s muži. Pokusy tyto souvisí těsně s úsilím učitelek, prohloubiti své vzdělání a rozšířit obor své působnosti na školách. R. 87. podána za tímto účelem ministerstvu kultu petice, v níž vysloveno přání, aby stát převzal zřizování lépe kvalifikovaných ústavů pro učitelky, aby učitelky pak mohly vyučovat ještě v jiných předmětech než dosud.

Petici tuto zaslaly dámy, známé v dějinách ženského hnutí v Německu, pí. Schrader a Housselle. Přiložen přípis, v němž pí. Lange udávala důvody žádosti. Klade důraz na to, že dosud principem, vládnoucím v dívčím školství, bylo, vzdělávat ženu tak, aby vyhovovala přáním muže. Tím se jim dostávalo vzdělání povrchního, působícího

dojem uzavřenosti a ucelenosti. Místo toho má zavládnout zásada rozvoje sil a schopností, aby dívky vzrostly v uvědomělé osobnosti, schopné svého velikého úkolu, — výchovy. Má se realizovat představa, ideál, který má žena o ženě (to se mi jeví zvláště příznačným). Proto má být vyučování vloženo, pokud možno, v ruce učitelek, jež by ovšem měly přiměřené vzdělání.

Brožura tato stala se předmětem čilé diskuse, — kruhy nepřející emancipaci viděly v ní pokus, zreformovat nejen dívčí školství, nýbrž vůbec celé sociální postavení ženy.

O bezprostředním výsledku ovšem nemohla býti řeč. Prozatím učitelkám povoleno, aby se vzdělávaly pro své povolání, stát hodlal je podporovat stipendii.

Učitelky, založivé r. 90. spolek Allgemeiner Deutscher Lehrerinnenverein, podaly opět petici a tentokrát obdržely slibnější odpověď. Ministerským ustanovením z r. 94. podána bližší určení o otázce vyšších dívčích škol a zkoušek učitelek. K těmto měly být učitelky přípuštěny po absolutoriu fakulty filosofické nebo zvláštních, za tím účelem zřízených kursů. Kladeny požadavky jako středoškolským učitelům druhého řádu, — totiž opomíjeny vědomosti, které za nutnou basi mají klassické jazyky nebo matematiku.

Učitelky vypracování zkušebního řádu svěřily zvláštní komisi. Stanoveno, že kandidátky mají se vykázat reálně-gymnasiálním vzděláním, — navštěvovat současně paedagogium a universitní kurs. Takový existoval v Bonnu a Královci. Zkoušky skládány tamtéž. Přes sto žen se jim dosud podrobilo s dobrým výsledkem. — Učitelky, takto kvalifikované, mají titul »Oberlehrerinnen«.

R. 1893 spolek »Frauenbildungsreform« otevřel dívčí gymnasium. V téže době pí. Helene Lange změnila reální kursy, jež v Berlíně řídila, v gymnasiální; v Lipsku také založeno dívčí gymnasium. V Berlíně r. 96. maturovalo 6 žaček.

Zatím zřízeny Oberlehrerinnenkurse také v Berlíně a Göttingách. — Z počátku o přípuštění žen rozhodovalo ministerstvo a docenti, — nyní přísluší toto právo universitě. Ale řádnými posluchačkami ženy v Berlíně nejsou, také nemohou skládati examen pro facultate docendi. — Rite immatrikulovány jsou studentky pouze na universitách v Heidelbergu a Freiburgu.

Ve Švédsku se ženám otevřely university r. 1870. Přípuštěny nejdříve pouze k studiu medicíny, pak také na ostatní fakulty, vyjma theologickou. Brzy na to dvě vyšší dívčí školy v Štokholmu zřídily gymnasiální kursy, — na nichž od r. 1872 četné dívky se podrobují maturitním zkouškám. Ženy dosáhly zde svého cíle snáze než v Anglii nebo v jiných státech, kde přece otázka, mají-li být ženy přípuštěny k akademickému studiu, byla předmětem tolikerých hlučných sporů.

První doktorka promovala r. 1888. (sl. Karolina Widerströmová). Nyní je ve Švédsku 18 lékátek, z nichž pět promovaných praxí v hlavním městě, ostatní pak v provinciích.

Ženy studují všude společně s muži. Na filosof. fakultě slečna Ellen Friesová, která v kruzích historiků si získala jméno, promována r. 1883. Sl. Elsa Eschelssohn je docentem občanského práva na universitě v Upsale. Professorem však se na této státní universitě nemůže státi. — Na štokholmské universitě Högskola, která není státní, působila jako professor matematiky Soňa Kovalevska.

V Norvéžsku ženy r. 1882 obdržely právo navštěvovat universitu, skládat examen artium a examen philosophicum, r. 1884, pak stanoveno, že studentky mohou se podrobit všem universitním zkouškám, nabývají akademických hodností, užívají stipendií a legatu, jež má vysoké učení.

Do r. 1900 297 žen podstoupilo examen artium, — státní zkoušku pak 26 kandidátek, na všech fakultách, jedna též na theologické. Tyto zkoušky opravňují muže vstoupit do státní služby; připustit ženy, odporovalo by ústavě. Startling se však usnesl provést reformy v tomto směru. — První lékařka r. 1894 se usadila v Kristianii, dnes ve většině míst již lékařky provozují praxi. Dvě působí také při universitě v Kristianii, — jedna je konservátorem při zootomickém museu, druhá assistentem v botanické laboratoři.

V Dánsku r. 1875 se podařilo energii sl. Nielsiny Nielsenové vymoci si přístup na universitu. Tehdy také bylo v rozkvětu dívčí školství, hlavně zásluhou sl. Natalie Zahle. Ta založila ústav učitelský, k němuž později připojila také školu hudební a hospodyňskou, posléze i gymnasiální kurs. Na mnohých místech je zavedena koedukace na středních školách, v Kodani jen na jediné z nich, kterou řídí žena. Theologická fakulta ženám dosud není přístupna. Přes 200 studentek do r. 1901 bylo zapsáno na universitě.

*

V Anglii od r. 1870. hnutí směřující k reformě dívčího vychování se velice zdvihlo. Dva spolky zde nutno jmenovati: High-School-Company a Church School-Company (v školách tímto založených je podáváno vzdělání na konfesionálních základech spočívající). Úroveň vzdělání dívek má se vyrovnat výši vzdělání, skytanému hochům.

Později zřízeno pro ženy učeliště, jež k oněm kursům bylo asi v tom poměru, jako university ke gymnasiím. Byl to t. zv. Girton-College, blíže Cambridge. Poskytnuta tam možnost studovat klassické jazyky, angličtinu a matematiku. Činěny také kroky zjednat pro ženy úplnou akademickou rovnoprávnost na vysokém učení tamějším. Touto snahou se Girton-College podstatně liší od jiného podniku současného, s podobnými jinak tendencemi, z něhož vznikl později Newnham-College. Mr. Sidwick, jenž zde byl vůdčím duchem, chtěl pouze, aby ženám bylo možno poslouchati přednášky profesorů, nesnažil se

o úplnou rovnoprávnost obou pohlaví, Newnham-College měl býti společným bydlištěm těchto žen.

Později však oba podniky se setkaly i v této snaze, a žáčky obou se na universitě podrobovaly zkouškám týmž jako studenti. Oficiální platnosti však zkoušky neměly, také závisi na laskavosti docentů připustit ženy k svým přednáškám. Newnham-College ve všech požadavcích zůstával mírnějším.

V Oxfordě r. 1878. se utvořila (za předsednictví choti prof. Maxe Müllera) Association for the Education of Women, jejíž účelem bylo stanoviti vyučovací systém vzhledem k universitním zkouškám. Ženy nejsou zkoušeny týmiž examinary jako studenti. Nežádá se na nich, aby vyhověly týmž podmínkám jako muži. Těm, které se přece vykáží takovým vzděláním, vydává Association zvláštní vysvědčení, na nichž je to podotčeno. Pokus získati ženám oficiální uznání jich zkoušek se nezdařil, právě jako v Cambridge.

Na nových universitách snahám žen nekladeny v cestu takové obtíže. Od r. 1882. v Londýně studentky požívají stejných práv se svými mužskými kollegy. Holloway-College, který měl býti universitou pouze ženskou, se přimyká stále více k vysoké škole londýnské. Tato byla směrodatnou pro mnohé jiné university ještě, takže v Liverpoolu, Manchesteru a Leeds studují četné ženy. V poslední době také v Skotsku a Irsku.

Svou zvláštní historii má přípuštění žen k studiu mediciny jež jest v Anglii pěstěna ve zvláštních ústavech.

R. 1850. Miss Elizabeth Blackwell po předchozích studiích v Americě a Ženevě přišla do Londýna; dovoleno jí konati klinická studia v Bartholomew Hospital, ne však na oddělení pro ženské nemoce. — Platilo to jen pro ni osobně, principiální platnosti nemělo toto svolení pro nejbližší dobu, ač vůdkyně ženského hnutí se o to zaslazovaly. Tak byla odmrštěna Miss Elizabeth Garret s žádostí o immatriculaci. Přípravila se tedy privátně, podstoupila 1865. zkoušku a zanesena do Medical Register co druhá lékařka v Anglii (vedle Miss Blackwell). Energie, s níž sledovala vytčený cíl, vzbudila strach před konkurencí, a privátní přípravě upřena platnost. Několik studentek bylo připuštěno na universitu v Edinburghu, později však toto dovolení zrušeno. Tato okolnost je přiměla pokusiti se v Londýně o zřízení zvláštního College pro ženy. Miss Garret, která zatím promovala v Paříži a v Londýně působila v nemocnici pro děti a ženy jí zřízenou, nejdříve nesouhlasila s tímto záměrem, ale uznávajíc nezbytnost, přivolila. R. 1874. za účasti vynikajících londýnských lékařů otevřena Medical School of Women. Z počátku bylo jí bojovati s nemalými obtížemi, ženy nepřipouštěny k praxi v nemocnicích a klinickému vzdělání získanému v cizině upírána platnost. Pomýšleno na to zavřiti toto učeliště, protože celá věc zdála se bezvýslednou. Tu výnosem parlamentu ženy připuštěny ke zkouškám. V Londýně se jim otevřel Royal

Free Hospital. Od té doby jeví se stálý pokrok v tomto hnutí. Rozmnožen počet ženských Colleges (založeny v Edinburghu a Glasgově) — na některých Medical Colleges ženy studují společně s muži.

Přes 250 lékařek působí ve Velké Británii; mnohé pak, které studia konaly v Anglii, provozují praxi v koloniích.

A. F.

LITERATURA.

A. Sova: *Ballada o jednom člověku a jeho radostech*. (S ilustracemi F. Kupky. Nákl. Hejdy & Tučka). Páně Sovova »Ballada o jednom člověku a jeho radostech« zajímá předem význačným svým postavením v básnickém vývoji autorově, charakteristickým poměrem k předcházejícím knihám básníkovým. Pan A. Sova pokračuje »Balladou« bezprostředně tam, kde zastavil se »Vybouřenými smutky« a kam tíhl od »Květů intimních nálad« přes »Zlomenou duši«*): k detailní malbě rozjitřené bolesti, strastné rozvrácenosti, hořké znechucenosti současného člověka, k analýse ponurých koutů duševních, kde vládnu otrávená skepse, zoufalý vzdor a trudná beznadějnost. Jsou tu »Balladou« škrtnuty nejen sladěné úsměvy episodického »Ivova románu« v němž

a pojetí. Prvky charakteristiky, základní, determinující rysy zločinecké fyziognomie na př. v historii paličové nejsou než lieux communs dnes běžných theoremat kriminalistických, dávají se z předpokladů dost mělkých a schematických. Vlivy prostředí, které mravně umrtvuje osiřelého — nedostatek výchovy — dědičná skloněnost — na konec špatné účinky vazby . . . budíž, to schema má své raison d'être a čtlo by se dobře v informačním nebo v referátu ze soudní síně. Ale v uměleckém zpracování jde o hlubší pojetí, o typické vyličení osobního případu s jeho zvláštnostmi, jemnými odstíny, charakteristickými odstíny. O člověka jde, a ne o schema, které může dáti nevýšší direktivu autorově sondaci. To je, co chybí v p. Dykově básni. Autorův ironický ton nezakrývá nedostatku osobního pročitění a živé, nuancované, individualisované představy sociálního dramatu, které si vzal za základ. Stejně druhá část básně, historika »erotického genia«. Jak je to daleko pochopení a poznání tragické skloněnosti ke zlu a pohlavní nemocné zatíženosti, které tolikrát jemně zaznamenala a sondovala moderní literatura! P. Dykův »genij erotický« psychologicky není než zcela banální vyloukač pokoutních místností. Jeho zločin je brutální a všední a místa, kde p. Dyk na jeho výklad cituje některé hypotезy umělecké psychopatie, vypadají spíše jako karikatura těchto hypotез a nepokojné pozornosti, která je vynalezla, než jako filosofický výklad zjevu. Zdá se skorem, jakoby byl p. Dyk svou historií sesadil z karikujících poznámek k jednotlivým postřehům, které četl v analytických knihách poslední doby, ale pro něž neměl svého, psychického porozumění a měřítka.

To je proton pseudos obou prvních částí: tragické momenty nemají liniové spojitosti a není tu nositele osudnosti, jedné postavy, jejíž individuální případ by autor exponoval se vši tihou a se vši závažností. Je zcela možno, v každé situaci, již autor svého »buřiče« vede, mysliti si jinou osobu — a nic se nezmění, ani jedno slovo, ani jeden akcent. Mezi jeho činy a osudy není souslednosti a vztahu. Ty postavy, cítite, vznikly konstrukcí z faktů schematicky shrnutých, nespojených tmelem autorovy účasti myšlenkou nebo soucitem. Neboť *soucit*, jak jej programově vyslovuje »Navarovská elegie«, není v p. Dykových kresbách. P. Dyk ironizuje své »buřiče«, lépe: dává jim ironisovati sebe samy tonem a gestem svého vypravování.

Vyjmu třetí část vypravování; je jiná v intonaci i rozvinutí, než obě předešlé. To je postava původní, pročitěná. Drama životní determinované z nitra a jemně stínované. Nejlepší kladné vlastnosti p. Dykova talentu se tu uplatnily, a celek nese vzrušující stigma osudnosti a duševního mysteria.

Slepi skizzuje osud a utrpení umělce, zrazeného tělem. Je mnoho pathosu a přízvuk smutku v tom, jak p. Dyk interpretuje své téma, a některé verše v básni mají sensibilitu a chuť nejlepších pieč p. Dykovy lyriky. Ale organisace básně trpí nanejvýš jedním z prvních ne-

dostatků p. Dykových pokusů o práci ve větších rozměrech, nedostatkem *výtvarného smyslu*. V plánu a charakteristice kladete si otázku, oč vlastně autorovi více šlo: zda-li o satyru literárního prostředí nebo o tragiku zlomeného umělce? Je nepochopitelné, jak p. Dyk na př. ostře naznačí a zkarikuje ovzduší pseudoestetického literárního salonu nebo dvěma, třemi markantními tahy jemně a jistě ironizuje literární flâneury — ale, naopak, hlavní osobu nechá se ztráct v mlze, raisonneje sám nad ní a o ní, místo aby ji plasticky představil a relietně vystihl, stejně nejasně a fragmentárně vyznačena je postava »Eckermanna«, přece tak aktivního a významného činitele dramatu.

Abych resumoval: »*Buřičům*« p. Dykovým chybí první a nepominutelné podmínky básnické skladby většího slohu. Rozpjetí autorova talentu nestačí prostě na epický rozměr, zrazuje jej těkavý a jednomocný subjektivismus, jenž jest příčinou, že p. Dyk svých postřehů neprohlubuje a nepropracuje v epicky vyměřenou a ujednocenou perspektivu, že se nesoustředí na plán a proporcionelní stavbu. Přičtete k tomu četné vložky subjektivně-lyrického přízvuku, jež trhají pásmo těchto skladeb a rozrušují jejich strukturu — a máte závěr pro sám talent p. Dykův, pro jeho dosah a možnosti: jeho doménou jest lyrická pieča kondensovaná a živá. V té oblasti podal své nejlepší a vyzpíval vlastní obsah a kladné potence svého umění, jež se láme, kde přechází na jiná pole, protože nic mu není cizější než zdisciplinování a dlouhé soustředění.

*

Miloš Marten.

Lily Brannová: *Ženská otázka*, její dějinný vývoj a její hospodářská stránka. (Knihovny »Samostatnosti« sv. IX.)

Ve svém spise, založeném na bedlivém studiu a obsahujícím množství výmluvných dat, zamýšlí pí. Braunová podati celý komplex problémů, zahrnutých v slově »ženská otázka«. Titul vyjadřuje, kterých stránek si všímá nejdříve; osvětlení s hlediska psychologického, etického a právního slibuje pro příště.

Autorka je soc.-demokratka. S tím souvisí její pojmání ženské otázky co otázky hospodářské par excellence. Její sympathie, vřelá a plná, její soucit a zájem patří postavení a snahám proletářek. Odlišuje tyto přísně od t. zv. ženského hnutí, jimž se projevují nespokojenost, touhy a požadavky žen z kruhů buržoasie. Pí. Braunová promlouvá o něm v několika kapitolách, historicky i kriticky — podavši před tím, jak z původního stavu rovnosti obou pohlaví za doby primitivní kultury zvětšoval se rozdíl mezi nimi s pokrokem hospodářským. Probírá postavení ženy v jednotlivých kulturních fásích, z nichž každá znala »ženskou otázku« — ovšem ne tak akutní, ve svém velikém sociálním významu nepojímanou. Tak chápe ji teprve dnešek. Jen při největší abstrakci možná stanovit princip, theoreticky jednotící všechny ženy v boji o jich práva — je to ono skoro již na niveau fráze kleslé a přece jen ještě nepromyšlené a nevžitě heslo — »hledět

- na 15. 3.:

Fischerová, Anna: Krize náboženství. *Ženské směry* 1, 1903, s. 211–215, 229–233 [R1]

* **H.:** K sjezdu německých sociálně demokratických žen v Brémách. *Přehled* 3, 1904/1905, č. 4, 22. 10. 1904, s. 70–71 [R2]

Wollstonecraftová, Mary: *Obrana práv žen*, z anglického přeložila Anna Holmová. Praha, Jan Laichter 1904 (*Otázky a názory*, sv. 12; s překladatelčinou předmluvou). [R3]

Holmová, Anna: Mary Wollstoncraftová: *Obrana práv žen* (Předmluva k českému vydání). *Přehled* 3, 1904/1905, č. 10, 3. 12. 1904, s. 189–190, č. 11, 10. 12. 1904, s. 203, č. 12, 17. 12. 1904, s. 221–222.

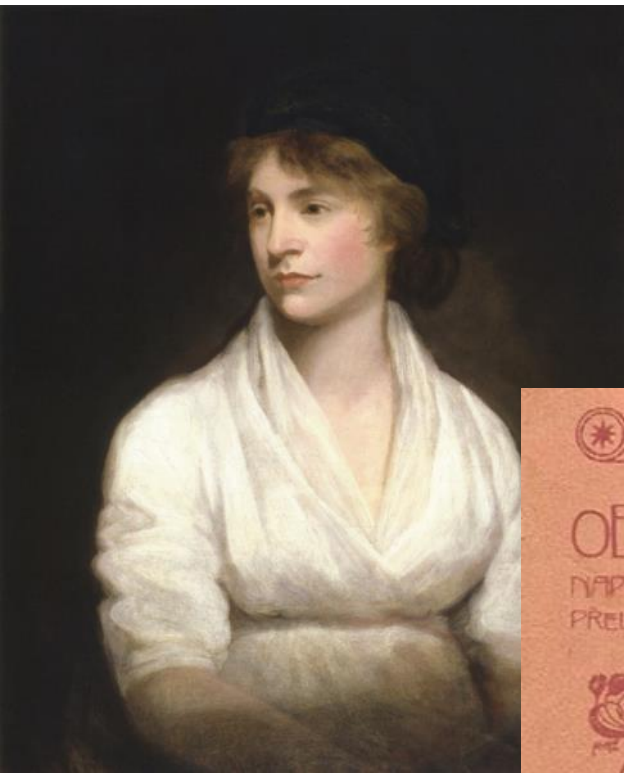
* **H.:** Die Frau in der Kulturbewegung d. Gegenwart von Gertrud Bäumer (Mit einem Vorwort von L. Loewenfeld). *Přehled* 3, 1904/1905, č. 27, 1. 4. 1905, s. 467 [R4]

? **Fischerová, Anna:** K účasti ženy v pohanských kultech. *Ženský obzor* 5, 1904/1905, s. 194.

+

dopisy Martenovi

- 7. 9. 1903 Sabina Ali
- 17. 10. 1903 Kristýna Dvořáčková
- 5. 11. 1903 Gabriela Chomyková
- 22. 11. 1903 Babeta Jílková
- 26. 12. 1903 Denisa Kochová
- 12. 1. 1904 Michaela Kvasnicová
- 22. 1. 1904 Marie Marešová
- 8. 3. 1904 Elizabeth Wagebaertová
- 15. 6. 1904 Mt
- 27. 6. 1904 Mt
- 12. 7.[?] 1904 MT
- 19. 7. 1904 Mt
- 29. 8. 1904 Kateřina Zajíčková

Marry Wollstonecraft;
https://en.wikipedia.org/wiki/Mary_Wollstonecraft

text předmluvy
 v moodle:

<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5939>

„Anna Holmová“ * hypotéza:

Jiskra v popelu.
 Šveřka. Švédský nápis Tor Hedberg. Ffol. St. V.—
 Rytíř Karel Amadeus Slahr byl muž, jež svého času každý vynášel, každý hledal, každý miloval, a přece málo kdo mu záviděl. Byl jedním z lidí, kteří dovedou jiným vnuknouti pevnou víru ve svoje schopnosti — avšak nepodřídil se nikdy kritice prostě proto, že schopnosti svých skutkem nedokazoval. Říkalo se o něm, že by mohl, jenom kdyby chtěl — a nebylo špatného mínění o něm, protože nechtěl, právě naopak. Říkali na příklad: kdyby byl chtěl, mohl již dávno býti ministrem války, anebo: mohl učiniti brilantní partii, nebo: mohl míti obrovité jmění, a mluvil o tom proto tak rádi, že ani se nestal tím ministrem, ani neučinil brilantní partie, ani nemohl získati jmění. Tak aspoň vyavěňoval to sám se svým skeptickým úsměvem pod navoekovanými kněry, neboť ani nebyl, ani nestával se nezalým své pověsti. Říkával: »Nechá-li někdo, kdo jede na čistokrevném oři, předejeti jiné, kteří sedí na berkách ledánského plemene, probudí v nich

do
 zařá
 Rytí
 v si
 jako
 na i
 rozř
 pozř
 tím
 »pre
 »Na jedn u zvlášti si vzpomínám, kterou nemohl jsem nikdy potkati, aby se mi to nevrátilo do nosu. Okamžitě ctil jsem slabost v kolennu. — Pravdu, oči můj — to byla jediná m duša, kdy nebyl jsem dalek toho, dáti se operadu bli polapit.«
 »Vida — tedy i ty, prosím revisor dobrose dušná.
 »Ano, však to také bylo na ně se polapiti! Ach, laková ženská — bohyně, dokonala to a byně — a přece tak hrozná dětinák. — Ano, y docela zvláštní, podivuhodná směs z oběho. A ké pak tak nevidaná krásná — krásná jako anděl!
 »Rozmou a ruce měla takhle — a hlavu nasla a rypně — dala směr trochu posměšná, ale oči pině vlně — dleček by řekl, že jest chladná, ale ty oči, ty oči jí prozrazovaly! Setkali jsme se kdesi v lázních. Ano, bylo to v Mě! —
 »Jestli se rozpomínám na naše poslední setkání — den po tom musel jsem odcestovat — a snad právě to bylo pobuňkou, že když jsem se leu-li oči, dala se ode mne políbiti — jednou, jedin-krát! — A ta hubička palila mne po celou noc — byl bych nevim co za to byl dal, kdybych tam byl mohl zůstat, a tím byl by můj osud »spečetin — to vim — avšak již musel odejít — a pak, no — jak se stalo, tak se stalo, a snad to tak bylo nejšpe. Nehodim se k tomu, musel jsem jho — Ale bylo mi podivné, když jsem ji opět spatřil. Má rypná je odrostlá děti, její muž pečoval u nás dlouho svým přítelstvem, dlekrát obědval jsem u nich v rodině — mívá »znameníte hostiny, ten starý Holm!«
 Revisor vyjel se své židle a odvěně hleděl na něho.
 »Holm, pravíš — ?«
 Rytíř se zahryl se do rtův. »Pardon — no, o tom nic nevim.«
 Revisor dosud tak upíral oči na něho, stávej se co chvilu bledším.
 »Holm — konsult titola — a ona se jme-novala — jeho hlas byl náhle dravý — »Anna Hjelmová ?«
 Rytíř se otočil se mrazitě na patě.
 »U dása — ty ji znáš — no, to byla je-nou myšlenka — to zůstane, rozumí se, mezi námi!«
 Obrátil se opět k revisorovi, avšak nemohl

Jednoho dne dočel se v novinách, že paní Anna Holmová, rozená Hjelmová, zemřela. V prvním okamžiku jakoby byl prodkou rasou zasmán do prou — tak silným dojmem působilo na něho to jednotlivé oznámení smrti. Nebyl to vzpomínky z mládí, co hrálo zde svou roli, nikoli; bylo mu to tak podivné, ne-čekávané, protože v těchto dvou posledních letech tak upírně na ni zanevřel.
 »Tak! — Tedy je arva!«
 Když se byl s touto myšlenkou spřátil, nedojimala ho již nikterak; někdy bylo mu samému s podivem, kterak se stal tak zcela bez-celným.
 »Sínějí ránu do prou pocítil jednoho večera o několik dní později, když zaslechl rznárá zavřená a vešla hospodyná, oznamujíc pane revisora Rotha. Obličej jeho v okamžiku »zahřel; ržem však se spanoval, vstal a očekával příchozho stoje ve vojenské póse, jsa jenom o něco bledší než obyčejně.

* H.: Die Frau in der Kulturbewegung d. Gegenwart von Gertrud Bäumer (Mit einem Vorwort von L. Loewenfeld). *Přehled* 3, 1904/1905, č. 27, 1. 4. 1905, s. 467.

Z HNUTÍ ŽENSKÉHO.

Die Frau in der Kulturbewegung d. Gegenwart von Gertrud Bäumer.*
(Mit einem Vorwort von L. Loewenfeld.)

Autorka rozlišuje v rozvoji ženského hnutí dvě ostře odlišená stadia. Prve šlo ve znamení rozhodné negace, protestu a vzdoru, hlásalo boj všem společenským normám, jež určovaly postavení ženy a žádalo pro ni úplnou rovnoprávnost s mužem. Jeho zástupkyně, Mary Wollstonecraftová, Olympe de Gouges atd. vytýčily jakýs abstraktní bezkrevný ideál „slověka“, pro tento pojem žádaly respekt a možnost uplatnit se ve veřejnosti. Naproti tomu novější směr akcentuje právě energii ženy vlastní, požadavky staršího mu již neodpovídají, ba jsou mnohdy v rozporu s bohatě diferencovaným, individuálně odstíněným vnitřním životem mnohých z dnešních žen. Jejich jemná sensitivita se děsí všeho, co je příliš davové, vše, co je zarážející, schematisuje, co jejich myšlenkám a citům dává ráz průměrného a neosobního. Ale při tom všem jsou mnohými z vlastních požadavků, — hlavně snahou po hospodářské nezávislosti a dalšími jejími důsledky nuceny, aby věnovaly zájem hnutí, jež pojímá ženy jako celek. Individualismus a pocit souvislosti s celkem bojují v duších těchto žen, prožívají intenzivně problem poměru jednotlivce a massy, tak příznačný pro život dneška. Ale těžiště otázky pro ně nespočívá v boji o politická práva, nýbrž v tom, jak proniknout důležité životní vztahy obsahem své bohaté obrozené duše. V popředí tu stojí problem lásky a manželství. Zde je nejhlubší smysl ženských otázek a její nejtěžší konflikt. Theoreticky, všeobecně se tu nedá nic rozřešit, záleží vše na jednotlivcích, na jejich energiích, na mnohých vlivcích, vědomých i nevědomých. Žádné zákonodárství, žádné sociální reformy nejsou s to, vymýtit tragiku z erotického osudu ženy. — a splnění nového erotického ideálu si jistě vyzádá mnoho obětí z řad těch nejlepších.

Ale i tam, kde jde o povolání, o práci, je podstatný rozdíl mezi oběma směry feminismu. Starší oslavoval a oslavuje, — neboť obě stadia existují vedle sebe, — každou novou dráhu, jež se otevře ženě, ať již odpovídá její povaze či ne. A při tom se dává zlákat nepravou, zcela vyšintou ješitostí, měří výši úspěchu dle zvůcnosti titulu, jehož ta která průkopnice dosáhla. Čím více „mužské“ se zdálo povolání, tím větší triumf. Ellen Keyová teprve ukázala s důrazem na tu dávno známou, ale feminističtěji opomíjenou pravdu, že největší kulturní práce ženy je její působení v rodině, a že jako matka znamená pro spo-

* Vydáno v sbírce „Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens. Einzeldarstellungen für Gebildete aller Stände. Im Vereine mit hervorragenden Fachmännern des In- und Auslandes herausgegeben von Dr. Loewenfeld in München und Dr. Kurrela in Breslau.“

lečnost nekonečně více, než povoláním. Toto zdůrazňuje většinou nesolární, ženské energie se v omezené míře neprojevují. Nejčastěji kulturní vklad ženy by spočíval v tom, dát své práci něco z osobního tepla, které rozšiřuje v rodinném životě. Povolání, v němž působila pro jiné, třeba povolání lékařky, učitelky, tovární inspektorky k tomu poskytl příležitost, dají se zbarvit osobně, možno dát jim jiný ráz než jaký mají v ruce mužů. Právě tou schopností ženy, vzít se plněji, bezvýhradně skoro v cizí já, vzdát se jeho službě a jeným porozumením. Je to skoro neurčitelný prvek, ale charakteristický pro ženskou práci v jejich nejdokonalejších projevech. Zájem pro člověka, pro plnost lidské bytosti u ní převládá; uplatňuje se také při volbě studia. Největší počet žen se rozhoduje pro vědy, jejich předmětem je kultura, projev osobnosti lidské co nejlépejší, — nejen nějaký úsek z její činnosti. Ale při tom její výkony v tomto oboru nejsou nadprůměrné, a jsou menší toho, co vykonaly ženy v přírodních a exaktních vědách. Nemí zvláštní tento rozpor mezi náklonností a nadáním? — A je snad přiměřenější úkolem ženy být sprostředkující členem mezi geniem a množstvím, — více než specialisace, než objektivní zaujetí jí vyhovuje kultura osobnosti. V tom dovede podat, co je v ní nejlepšího.

Tak asi by se dala řešit otázka po spolupráci ženy v oboru čistě duchovém, problem vyrovnání energií jí vlastních a nejvyšších spirituelních hodnot.

Spisek G. Bäumerové formuluje tedy jako hlavní problem ženských otázek, proniknout kulturní hnutí současně ženským prvkem, dát mu tím nové hodnoty. Při tom uznává nutnost všech náprav, o které se zasazuje ženské hnutí, jimž rozumí právě organizované snahy domoci se pro ženy politických a hospodářských reform, vidí v něm nutnou taktiku, ale ne jádro ženských otázek. V některých bodech, hlavně v požadavku ochranného zákonodárství se shoduje s programem sociálně-demokratických žen, a tím hlavně se liší od většiny buržoasních feministek, které v něm vidí zkracování osobní svobody. Požadavek tento po dlouhou dobu dělil proletářky a zástupkyně měšťanského ženského hnutí, ale poslední dobou tyto jej berou též ve svůj program. Projevem takovýchto snah po regeneraci programu je, alespoň v některých částech, spis, jehož se týče tento referát. Nemí svou hlavní tendenci programovým spísem jako spíše pokusem: určit význam a hodnotu všech těch různých, nannozce protichůdných snah, které jsou shromážděny pod společným jménem feminismu. Nemí v něm strannické zaslepenosti, ani naivního utopismu, jež bývá vlastní literárním produktům tohoto druhu. Neotvírá také nových hledisek, — podává přehled vedle sebe existujících směrů a proudů a vyslovuje přání po jich co nejlépejší syntézi, při níž by byly činný požadavky ženy individua i žen jako celku.

https://de.wikipedia.org/wiki/Gertrud_Bäumer